

Information om rödlistade kärlväxter

Ryl

Chimaphila umbellata

Ryl finns på den svenska rödlistan över hotade arter och är placerad i kategorin sårbar (VU).

Ryl är ett 10–25 cm högt ris, som har vintergröna, styva, blanka, mörkgröna, tandade blad som sitter i kransar. De svagt skära blommorna sitter i flock och liknar släktingarna bland pyrolorna, där blommorna normalt sitter i en kortskaftad klase. Blomningen infaller under senare delen av juli och större delen av augusti. Fröspridningen börjar under slutet av september. Ryl bildar underjordiska utlöpare och förökar sig vegetativt. Plantorna blir mer än tio år gamla.

Ryl går att hitta året runt, bara det är snöfritt. Arten är ganska lik lingonris, särskilt på lite håll och för en ovan betraktare. När den växer bland blåbärsris är den mycket svårfunnen om den inte blommar eller blåbärsriset har fällt sina blad.

Ryl har förr använts i folkmedicinen mot lamhet, gikt och reumatism och har för sin underbara verkan kallats ”Statt up och gack”.

Rödlistan

Den svenska rödlistan upprättas av Art-Databanken och fastställs av Naturvårdsverket. Listan uppdateras vart femte år. I rödlistan klassificeras växter och djur i olika hotkategorier beroende på hur stor risken är att arten ska försvinna ur landet

Rödlistans kategorier:

RE – Försvunnen

CR – Akut hotad

EN – Starkt hotad

VU – Sårbar

NT – Missgynnad

DD – Kunskapsbrist

Foto: Thomas Gunnarsson

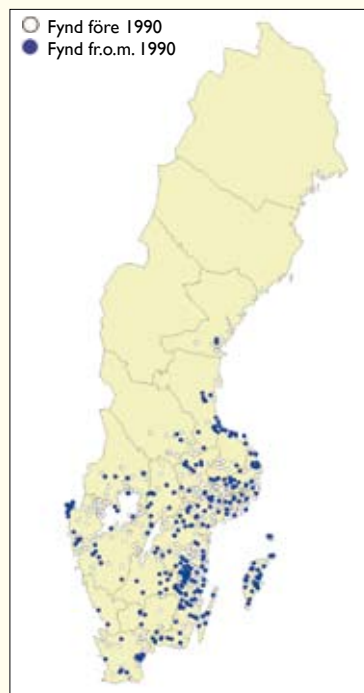
Foto: Margareta Edqvist

Ryl

växer helst i mer eller mindre torra, äldre, talldominerade barrskogar på sand, morän eller berghällar. Underlaget kan vara neutralt urberg, ibland grönsten eller kalksten. I markskiktet brukar mossor, lingon, blåbär eller sällsynt ryl själv dominera. Intressanta följeslagare kan vara knärot, linnéa, tallört, plattlumner och mellanlumner eller på basiska bergarter nästrot och vit skogslilja.

Ryl har under 1900-talet minskat i antal växtplatser. Minskningen beror sannolikt på ett förändrat skogsbruk, där halvöppna, ofta olikåldriga och betade skogar med stort inslag av tall ersatts med slutna, ofta planterade grandominerade skogar som mycket sällan betas. När tallskogen sluter sig och granen etablerar sig brukar blomning och fruktsättning upphöra. Detsamma sker om blåbärsriset blir för tätt. Vid stormfällning av enstaka träd och lätt gallring kan arten återigen blomma.

Efter en slutavverkning invaderas hyggerna ofta av kvävegynnade växter som kruståtel och hallon. Under ungskogsfasen sker ofta en alltför kraftig beskuggning för att rylen ska klara sig. Markberedning och körskador kan också utrota den. Växtplatsen får inte kalaverkas utan grupper av fröträd bör sparas. I mycket torra och soliga biotoper kan dock ett glest bestånd av smågranar erbjuda tillräcklig fukt för att arten ska trivas. I de torraste biotoperna blommar rylen fåtaligt eller inte alls under torra år.

Ryl är i övriga Norden sällsynt i Norge och Danmark, medan den är vanligare i södra Finland och i Baltikum.

Om du vill läsa mer om ryl eller om floraövervakning kan du besöka följande hemsidor:

Svenska Botaniska Föreningen:
www.sbf.c.se

ArtDatabanken:
www.artdata.slu.se

Naturvårdsverket:
www.naturvardsverket.se

Länsstyrelserna:
www.lst.se

Floraövervakning

Sveriges miljömål slår fast att alla arter ska förekomma i livskraftiga bestånd. Att kartlägga förekomsten av hotade växter är en viktig del i arbetet med att bevara arter och biologisk mångfald.

Projekt Floraväktarna är ett nätverk av växt- och naturintresserade personer som besöker de hotade arternas växtplatser för att räkna antalet plantor, upptäcka eventuella förändringar eller andra oroande faktorer. Floraväktarnas rapporter ligger till grund för en del av miljöövervakningen

och floravårdsarbetet i landet.

Andra viktiga delar i bevarandearbetet är nätverket Natura 2000 och arbetet kring åtgärdsprogrammen.

Naturvårdsverket har gett länsstyrelserna i uppdrag att ta fram åtgärdsprogram för ett antal hotade kärlväxter som inte klarar att överleva utan särskilda åtgärder. Programmen är inte formellt bindande men syftar till att vara vägledande för arbetet med att bevara dessa arter i landet.

Natura 2000 är ett nätverk av EU:s mest

skyddsvärda naturområden. Natura 2000-områden finns i alla medlemsländer och ska hejda utrotningen av arter och livsmiljöer. Ett fyrtiotal av Sveriges kärlväxter ingår i nätverket.

Vill du veta mer om floraövervakning eller informera om någon lokal för ryl hör gärna av dig till margareta.edqvist@telia.com som är samordnare för Floraväktarna.

Vill du diskutera kring skötsel eller åtgärder för en specifik lokal kontakta din länsstyrelse.

Svenska Botaniska Föreningen
Världsnaturfonden WWF
ArtDatabanken

Text: Margareta Edqvist & Olof Janson
2006